

Zondag 7 januari 2024
eerste na Epifanie

Lezing uit de profetie: Jesaja 60,1-6

*Lied: 'Geef, Heer, de koning uwe rechten': **psalm 72, 1 en 3 en 5***

Evangelielezing: Matteüs 2,1-12

Lied: 'Zij die op de sterren reizen' (t. Marijke de Bruijne, m. Chris van Bruggen; Zangen van zoeken en zien 701)

Overweging

Vandaag mocht ik kiezen van het oecumenisch leesrooster. De doop van Jezus – of de wijzen uit het oosten. Sterke verhalen, heten dat. Niet omdat ze onwaarschijnlijk zijn – hoewel ze dat ook wel zijn eigenlijk. Maar omdat ze elk jaar terugkomen. Sterk in betekenis. Sterk in hoe ze ons nog altijd kunnen aanspreken.

Wat zou ik doen? Hetty zei: 'allebei wel uitgekauwde onderwerpen, lijkt me lastig om een inspirerende invalshoek te bedenken. In het verhaal van de wijzen zit in elk geval wat meer mysterie.'

Mysterie. Dat geeft mogelijkheden. Dus dat werd het. En er was nog een reden: nu kunnen we opnieuw de kerststal zien en nog wat mooie kerstliederen zingen.

Mysterie.

Een mysterie is een geheim, een raadsel, iets ondoorgrondelijks. We kunnen er met ons verstand niet bij. Maar dat geeft ook ruimte.

Daar zijn ineens die magiërs. Volgens legendes zijn het er drie. Ze brengen immers drie geschenken mee, ieder één. Drie, dat is ook het aantal werelddelen dat men toen kende. Uit elk werelddeel één. Volgens de legendes zijn ze 20, 40 en 60 jaar oud: de drie leeftijden van het leven, zeg maar. Alsof het verhaal wil zeggen: het gaat over iedereen. En over elke fase van je leven. Hier mag je jezelf in herkennen.

Jij, die op reis bent achter een ongrijpbare ster aan. Achter je droom aan, je verlangen, je visioen. Een ster is

alleen zichtbaar in de nacht. Het moet donker zijn om dat andere licht te zien. De stemmen van de dag moeten tot zwijgen zijn gebracht, alles wat je aandacht trekt moet stil worden, dan kun je dat verlangen echt zien, dan pas kun je haar stem horen. Pas als het donker is kun je een licht zien dat er zomaar is en dat je een weg wijst om te gaan.

Er is moed voor nodig om achter die ster aan te gaan. Juist omdat je nu niet de vertrouwde weg bij daglicht volgt. Omdat het een ongewone weg is en dat maakt je kwetsbaar. Er is moed nodig om kwetsbaar te durven zijn. Ik denk aan het verhaal van Azi en Buzu op eerste Kerstdag. Marius zei: dat is ook het verhaal van vluchtelingen. Het donker in durven gaan van de ongewisse toekomst, desnoods met een ster als kompas. Met de moed der wanhoop.

De magiërs komen terecht in Jeruzalem. Dat is tenslotte een plek waar je een koningskind zou verwachten. We zoeken een pasgeboren koning van de Joden, zeggen ze.

Waar zijn ze terecht gekomen?

Ze zijn aan het hof van Herodes. Een plek waar geen moed te vinden is, maar wel het tegenovergestelde: angst. Hier komt de moed de angst tegen. En komen die twee elkaar niet meestal tegen? Is er niet altijd ook angst, wanneer je de moed hebt eindelijk je verlangen te volgen? De angst voor mislukking. De angst dat je verdwaalt, dat het niet lukt, dat ze je zullen uitlachen, dat je het niet volhoudt, dat je het niet aankunt, dat je door de mand valt...

Het paleis van Herodes heeft hoge muren. Die moeten hem beschermen, die moeten zijn angst temperen. Maar veel helpen ze niet. Zijn eerste vrouw heeft hij omgebracht. Later zijn tweede ook nog. Hij is bang. Bang dat iemand zijn kroon zal afnemen. Drie van zijn zonen verdacht hij ervan hem naar de kroon te steken en zij verloren hun leven. Net als iedereen die hem bedreigt.

We kennen ze, deze machthebbers. Soms lijkt het eerst prima te gaan en doen ze ook nog goede dingen – zolang ze het ongewisse van de nacht nog durven aanvaarden, en zolang er nog een ster van verlangen is die hen wenkt. Maar het is net of ze op zeker moment hun verstand verliezen. Poetin, Orban, Loekasjenko, Erdogan, Sisi (Egypte), Assad... Wantrouwen neemt het over. Angst gaat regeren. En ze maken alles kapot, zelfs wie hun lief zijn. Alsof ze het niet aandurven om kwetsbaar te zijn. En kwetsbaar word je nou eenmaal

vanzelf, als je liefhebt.

We zoeken een pasgeboren koning van de Joden, zeggen de magiërs.

Herodes schrikt zich een ongeluk. Dat is precies zijn zere plek. Een *geboren* koning – dat is hij niet. Hij is niet de koning over wie we zongen in psalm 72, hij is niet de koning die Jesaja bedoelt. Hij is aangesteld door de keizer van Rome. Als marionet mag hij de orde handhaven in bezet gebied. Hij is geen geboren koning.

Zo kan het zijn met iets wat je hebt aangeleerd – maar wat je niet zelf bent. Wat niet echt bij je hoort. Het blijft een onzeker iets, het wordt nooit echt iets van jezelf. Zoals een façade die je ophoudt omdat je bang bent je echte zelf te laten zien – want hoe je bent, dat is vast niet goed genoeg. En zoals aanzien dat ontleend wordt aan geld. Of aan status. En zoals meeliften op de identiteit van je partner en je daardoor belangrijk voelen. Of liever: je daardoor goed genoeg voelen. Want echt bevredigt dit nooit. Ook ons geloof kan zo zijn. Gemaakt. Aangeleerd. Niet van onszelf. Iets wat je *hebt*, niet wat je *bent*.

Herodes roept zijn bijbelgeleerden bij elkaar. Hoe zit dat met die pasgeboren koning?

Zij weten het, ze hebben veel boekenwijsheid. En ze weten: hij wordt geboren in Bethlehem. Want de profeet Micha schrijft: “Uit jou, Bethlehem in Efrata, komt iemand voort die voor mij over Israël zal heersen.”

Boekenwijsheid hebben ze. Ze kennen de weg die de bijbel wijst. Maar gaan ze die ook zelf? De bijbel kan nooit de weg vervangen die je zelf moet gaan.

Boekenkennis vervangt niet jouw weg, de ster achterna, de weg van de luister van de Eeuwige, de reis naar een nieuwe geboorte.

Zo staan ze in dit verhaal naast elkaar.

Enerzijds ons verlangen om achter de ster aan te gaan, op hoop van zegen; met de moed van de hoop, of misschien zelfs de moed van de wanhoop. Onze droom ons te verzetten tegen de dingen die gaan zoals ze gaan en die het leven niet beter maken – onze overconsumptie, onze haast, onze gehechtheid aan het materiële. Ons verlangen te leven vanuit liefde. Onze hoop op een nieuw begin, een nieuwe geboorte. En anderzijds onze angst om op weg te gaan en het oude vertrouwde los te laten. Angst om een ander pad te gaan dan bij daglicht zichtbaar is; een andere weg

dan de vertrouwde. Angst die maakt dat we ons verschansen achter façade, geld of status, van onszelf of van degene naast ons. Angst die zelfs kan maken dat je je liever in je vesting verstopt en nooit op reis gaat, een ster achterna.

De magiërs keren langs een andere weg terug naar hun land.

Een hoopvol teken! Zou het zo zijn, dat als je eenmaal voor de geboren koning hebt geknield, je weg dan niet meer langs de vesting van Herodes gaat? Dat angst minder vat op je heeft?

Hier zijn wij, aan het begin van een nieuw jaar.

Vandaag, en eigenlijk elke dag, kan onze zoektocht opnieuw beginnen. De reis achter de ster aan, op zoek naar wat geboren wil worden. Op zoek naar geloof dat we niet hebben, maar dat we *zijn*. Naar een leven dat minder door angst wordt getekend – en meer door vertrouwen en moed.

Een weg waarop we die geboren koning in ons centrum proberen te houden. Proberen te leven onder zijn invloed. Waar Gods licht over ons schijnt, zoals Jesaja zegt. Waarop we de Herodessen in ons eigen hart steeds minder kans geven.

Een reis op zoek naar het licht dat we nooit kunnen hebben, maar wel kunnen *zijn*. Als nieuw geboren.

Muziek

Lied: ‘Er is uit ’s werelds duistere wolken’: **lied 482, 1 en 3**